

Täysistunto

Tiistai 21.9.2021 klo 14.01—21.27

7. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi siviilihenkilöiden osallistumisesta kriisinhallintaan annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 112/2021 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Anu Vehviläinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Ministeri Ohisalo.

Keskustelu

17.06 **Sisäministeri Maria Ohisalo** (esittelypuheenvuoro): Kiitokset, arvoisa puhemies! Tämän hallituksen esityksen tavoitteena on kehittää ulkomaille lähetettävien siviilikriisinhallinnan asiantuntijoiden rekrytointia koskevaa sääntelyä. Esityksellä pyritään siihen, että Suomella olisi siviilikriisinhallinnan osallistumistavoitteisiinsa ja painopistealueisiinsa nähden käytettävissään riittävän suuri, monipuolinen ja osaava asiantuntijajoukko. Samalla on huomioitava muun muassa siviilikriisinhallintaan osallistumisen aiheuttama vaikutus asiantuntijoiden taustatyöntäjien henkilöstöresursseihin.

Nykyisin siviilikriisinhallinnan asiantuntijoiden rekrytoinnissa on noudatettu käytäntöä, jossa kaikille asiantuntijoille on asetettu enimmäispalveluaikoja ja edellytetty, että palvelussuhteiden välissä on tauko. Annetulla esityksellä luotaisiin selkeä normipohja rekrytointimenettelylle, joka poikkeaisi tietyiltä osin nykykäytännöstä. Esityksessä ehdotetaan, että valtion, kunnan tai kuntayhtymän palveluksessa olevilla olisi edelleen oikeus virkavapautteen tai vapautukseen työstä siviilikriisinhallintalaissa tarkoitetun toiminnan ajaksi. Oikeutta kuitenkin rajattaisiin niin, että poissa voisi olla yhteensä 3 vuotta 5 vuoden aikana. Työnantajalle annettavalla harkintavallalla toteutettaisiin osin samoja tavoitteita kuin nykykäytännön mukaisilla palvelussuhteiden välistä taukoa ja enimmäispalvelusaikoja koskevilla vaatimuksilla. Ehdotettu virkavapausoikeuden rajoittaminen lähentäisi julkisyhteisöjen palveluksessa olevien asemaa muiden työnantajien palveluksessa oleviin antaessaan myös julkistyönantajille rajoitetusti harkintavaltaa virkavapauden myöntämisen osalta.

Ehdotuksen mukaan oikeutta saada mainittua virkavapautta tai vapautusta työstä myös laajennettaisiin koskemaan Kriisinhallintakeskuksen osoittamaa — ei siis vain sen järjestämää — siviilikriisinhallinnan peruskoulutusta ja palvelussuhteen jälkeistä palautetilaisuutta. Muiden kuin valtion, kunnan tai kuntayhtymän palveluksessa olevien työnantajilla ei ehdotuksessa, kuten ei nykyisinkään, ole velvollisuutta myöntää työntekijälleen vapautusta työstä siviilikriisinhallintalaissa tarkoitettua toimintaa varten. Esityksen valmistelus-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 101/2021 vp

sa ei katsottu tarpeelliseksi rajoittaa lainsäädännöllä näiden ihmisten tai niiden, joilla ei ole työsuhdetta, mahdollisuuksia hakea siviilikriisinhallintatehtäviin.

Esitys sisältää yhden kaikkia koskevan rajoituksen. Tiettyihin asetuksella tarkemmin eriteltuihin siviilikriisinhallinnan tehtäviin voitaisiin nimetä ehdokkaaksi tai nimittää palvelussuhteisiin vain niitä, jotka eivät ennen ole olleet siviilikriisinhallintalain mukaisessa palvelussuhteessa. Säännös on tarkoitettu helpottamaan ensikertalaisten hakeutumista siviilikriisinhallintatehtäviin. Tällöin myös hyöty suomalaiselle työelämälle on suurempi, kun varmistamme tällä aiempaa useammalle mahdollisuuden osallistua siviilikriisinhallinnan tehtäviin ja tuoda tehtävissä hankittu osaaminen Suomeen.

Arvoisa puhemies! Sääntelyssä otettaisiin huomioon Suomen EU-velvoitteet. Lakiin ehdotetaan sääntelyä, jonka mukaan valtion palveluksessa olevalla ei olisi oikeutta virkavapauteen, jos hän on Suomen EU-oikeuden mukaiseen velvoitteeseen perustuvassa tehtävässä. Unionin jäsenvaltiot ovat velvoitetut osallistumaan esimerkiksi Eurooppalaisen raja- ja merivartioston pysyvään joukkoon. Virkamiehen oikeus saada virkavapautta siviilikriisinhallintalaissa tarkoitettua toimintaa varten olisi ongelmallinen tämän velvoitteen kannalta.

Rekrytointimenettelyn osalta lakiin ehdotetaan myös sääntelyä siitä, että nimitysmenettelyssä hakijalla on velvollisuus antaa terveydellisiä tietoja, osallistua tarvittaessa terveystarkastuksiin ja toimittaa huumausainetestistä koskeva todistus. Näistä aiheutuvat kustannukset suoritetaan valtion varoista. Lisäksi nimitettävän nuhteettomuus ja sidonnaisuudet selvitetään. Sääntely siis selkeyttäisi nykytilaa.

Laissa asetettaisiin kielto hakea nimittämistä koskevaan päätökseen muutosta valittamalla. Valitusoikeus olisi ongelmallinen, jos sen seurauksena Suomen olisi ilmoitettava esimerkiksi Euroopan unionille, että palvelussuhteessa todennäköisesti jo kauankin ollut henkilö ei voisi jatkaa tehtävässään. Valitusoikeudella ei olisi käytännössä valittajan oikeusturvaa lisäävää merkitystä.

Muista muutosehdotuksista mainittakoon, että lakiin ehdotetaan sääntelyä, jolla rajoitetaan palvelussuhteessa olevan irtisanomisaikaa. Siviilikriisinhallinnan palvelussuhteet ovat usein lyhyitä, ja valtion virkamieslain mukaiset jopa 6 kuukauden irtisanomisajat olisivat usein työnantajan kannalta kohtuuttomia. — Kiitokset.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Junnila.

17.11 **Vilhelm Junnila ps:** Kiitoksia ministerille esittelystä. — Tämä lakiesitys selkeyttää ja antaa työkaluja niin henkilöstösuunnitteluun ja rekrytointiin kuin elämänhallintaan, vaikka ymmärrän, että julkisen työsuhteisilla saattaa olla myös kriittisiä arvioita. Joka tapauksessa muutokset osallistavat ja laajentavat siviilikriisinhallinnan pohjaa ja siinä toimivan asiantuntemuksen käyttämistä ja kehittämistä myös vaativampiin tehtäviin. Kolmen vuoden sääntö voi useassa osassa toteutettunakin kuitenkin tuntua ikään kuin tehtäväkierrolta, ja on huomioitava, että se ei heikennä jonkun erityisasiantuntijan osallistumista. Yhteisenä tavoitteena varmasti tulee olla, että substanssiosaaminen on käytössä riippumatta julkisen puolen työsuhdeturvasta.

Kun siviilikriisinhallintaa nyt halutaan kehittää vaikuttavammaksi ja toimintaympäristöä ennakoivammaksi, niin lisäksi arviointia erilaisten vastuutahojen yhteistyönä tulee kehittää, ja parlamentaarinen kriisinhallintaryhmään ehdotti kriisinhallintaosallistumiselle määrällisiä ja laadullisia tavoitteita. Ymmärrän, että ainakin sukupuolitiетoinen 50—50-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 101/2021 vp

rekrytointi on huomioitu, mutta mitä muuta on huomioitu, eli miten osallistuminen saadaan myös yhteiskunnallisesti mahdollisimman laajapohjaiseksi? Eli vaikka tämä lakiesitys selkeyttää asioita työsuhteen pohjalta, niin miten huomioidaan, että rauhanvälitykseen ja kriisinhallintatehtäviin pystytään tarjoamaan laajaa ja ylisektorista erityisosaamista myös jatkossa? Toivon, että koulutus- ja rekrytointipohjan parantamisessa tämä muistetaan, kun mietintöä valmistellaan. — Kiitoksia.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Rantanen, Mari.

17.13 **Mari Rantanen ps:** Arvoisa puhemies! Tässä lähtökohtaisesti varmasti on ihan hyvä tämä esitys.

Olisin tiedustellut ministeri Ohisalolta: kun tässä on tarkoitus rajoittaa tiettyihin tehtäviin valikoitavia niin, että he olisivat ensikertalaisia, niin oliko tässä muita vaihtoehtoja kuin nimenomaan tällainen tehtävänimikesidonnaisuus, kun ehkä voisi ajatella, että jossain toisessa paikassa tietty tehtävä soveltuu paremmin ensikertalaiselle kuin jossain toisessa paikassa?

Toinen kysymys liittyy sitten tähän äsken edustaja Junnilankin viittaamaan parlamentaarisen komitean mietintöön: kun ilmeisestikin naisia tulisi olla nyt puolet näissä tehtävissä, ovatko Suomen kohdemaat sellaisia, että tämän on edes mahdollista turvallisesti ja järkevästi toteuttaa? — Kiitos.

Puhemies Anu Vehviläinen: Ministeri Ohisalo, minuutti.

17.14 **Sisäministeri Maria Ohisalo** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitokset näistä huomioista. — Ensinnäkin edustaja Junnilalle: Hyvä huomio, kuinka ylipäätään houkuttelemme ihmisiä tälle alalle enemmän. Kun tässä mainittiin myös tämä parlamentaarinen työ, jota on tehty siviilikriisinhallinnan osalta, niin siellä on toki nostettu monia toimia sen eteen, miten ylipäätään informoimme, miten ihmiset tietävät paremmin näistä mahdollisuuksista, oli kyse sitten työnantajien näkökulmasta, uusien mahdollisuuksien luomisesta tai ylipäätään siitä, että ihmiset ymmärtävät, että tässä ovat kansainväliset tehtävät mahdollisia kaikille. Tätä työtä vahvistetaan, ja parlamentaarisella työllä on tässä hyvin suuri merkitys.

Sitten lisäksi vielä tästä, onko turvallista työskennellä näissä maissa: Meillä on monia esimerkkejä siitä, että erittäin vaikeissakin paikoissa kyllä ihan sukupuolesta riippumatta ihmisiä on toiminut. [Puhemies koputtaa] Eli en näe sinänsä lähtökohtaisesti tarkoituksenmukaisena rajoittaa esimerkiksi eri sukupuolten osallistumista tiettyihin operaatioihin eri puolilla.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan.